Aug 971

MARS ET HISTORIA

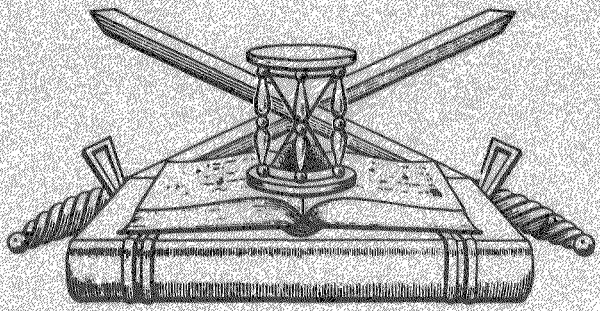

LUSTRUMNUMMER

ORGAAN

VAN DE

NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING
VAN DE MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT TE 'S-GRAVENHAGE

20 AUGUSTUS 1966

MARS ET HISTORIA

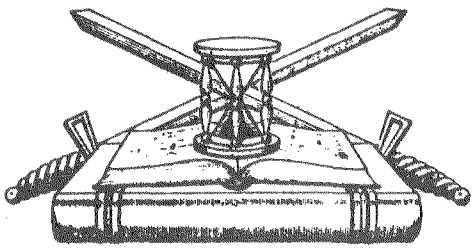

LUSTRUMNUMMER

ORGAAN

VAN DE

NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING
VAN DE MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT TE 'S-GRAVENHAGE

20 AUGUSTUS 1966

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

		aftredend
Voorzitter	: F.L. Diekerhoff	1971
Ondervoorzitter	: J. Albarda	1974
1e Secretaris	: F.J. van Lier	1973
2e Secretaris	: H. Ringoir	1976
Penningmeester	: C.J. Kneppelhout	1972
Archivaris	: J.J.B.J. Bouvy	1975
Leden	: P.C. Boer	1974
	W.F.K. Engelbrecht	1976
	F.J.A. Lutz	1973
	Drs. G.J.A. van Ojen Jr.	1975
	Mr. Ch.L.M. Schaepman	1971
	E.H.H. Weekenstroo	1972
	Drs. Y.P. van der Werff	1971

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter	: Oranje Nassaustraat 1, Geldermalsen, tel.03455- 1773
Ondervoorzitter	: Laan van Clingendael 121, Den Haag, tel.070 - 246843
1e Secretaris	: NAPO 890, Utrecht - Veldpost, tel.0949 -2571.3137
2e Secretaris	: Laan van Nieuw Oost-Indië 289, Den Haag, 070 - 839994
Penningmeester	: Bremstraat 26, Den Helder, tel.02230- 12153

Contributie bedraagt per jaar minimaal ƒ 15,--, te storten op giro 14700 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van: "Nederlandse Vereniging Militaire Historie", rekening nr. 58.72.29.101

SAMENSTELLING
REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:

V. het bestuur : P.C. Boer en H. Ringoir
Uit de leden : H.F. Fabri en A.C. Paardekooper

Redaktieadres : H. Ringoir, Laan van Nieuw Oost-Indië 289, Den Haag

SAMENSTELLING
REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:

V. het bestuur : F.J.A. Lutz en Drs. G.J. van Ojen Jr.
Uit de leden : L.J. Spanjaerdt Speckman

AFDELINGSCORRESPONDENTEN:
Zie binnenomslag van de achterzijde. *(wb)*

"MARS et HISTORIA". 6e jaargang - nummer 3 - augustus 1971

De "Nederlandse Vereniging ter beoefening van de Militaire Historie", opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B., nr.: 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

Inhoudsopgave

- Wijzigingen adreslijst

- Vraag en aanbod

- Enige aantekeningen over Breda in verband met onze najaars-excursie naar deze stad
  door J. Albarda

- De Vestingstad Brielle
  door W.F.K. Engelbrecht

- Tsahal - Het leger van Israël
  door J.G. Brouwer, Majoor der Fuseliers

- "Op reis met de special party"
  een uitgave welke binnenkort verschijnt

WIJZIGINGEN ADRESLIJST

Vervallen door overlijden:
- *H.F.M. Baron van Voorst tot Voorst,*
  Jan van Nassaustraat 60 te 's- Gravenhage.

Veranderde adressen:
- *J.K.L. Koch, Brigade-Generaal der Huzaren,*
  Johannes Postkazerne te Havelte,

wordt

- *J.K.L. Koch, Generaal-Majoor der Cavalerie,*
  Napo 861, Utrecht-Station.
  Telefoon 0949 - 2161, Bureau 25721 toestel 2288, Huis 59775.

- *H.P. Beets,*
  Belvederelaan 4 te Nunspeet,

wordt

- *Theo Mann-Bouwmeesterlaan 19 te 's- Gravenhage.*

VRAAG en AANBOD

Aangeboden:
Sabels, Europees, te koop of te ruil.
Na 19.00 uur telefonisch: 010 - 154110.

Te koop gevraagd:
Losse nummers van:
- Flight, The Aeroplane, Aviation Week 1945/1950.
- Model Airplane News 1935/1950.
- Vliegwereld 1935/1941.

Aanbiedingen aan:
R.C. van Oosterzee, Diepenbrockstraat 10, Hengelo (Overijssel).

ENIGE AANTEKENINGEN OVER BREDA IN VERBAND MET ONZE NAJAARS-EXCURSIE NAAR DEZE STAD *

door J. Albarda

De geschiedenis van Breda is steeds nauw verbonden geweest met het Kasteel van Breda, de tegenwoordige Koninklijke Militaire Academie. De stad heeft aan dit kasteel dan ook haar ontstaan en bloei te danken.

Het was in 1350 dat Jan van Polanen, uit het Huis "Duvenvoorde" door aankoop in het bezit kwam van de "Heerlijkheid Breda". Op de plaats waar reeds in 1190 een kasteel was gebouwd liet hij een sterkte bouwen met vier hoektorens. Een tien meter dikke muur aan de zuidzijde van het erf is het enige wat daarvan bewaard is gebleven. De bouw van deze burcht vergde twaalf jaar en kwam in 1362 gereed. Door zijn toedoen werd de stad voor het eerst ommuurd. Dit werk duurde van 1355 tot 1410.

Hij is driemaal gehuwd geweest, nl. met Oede van Hoorne, met Else van Rotselaer en met Margaretha van der Lippe. In de kerk op de Markt werden zij begraven onder een praalsteen, waarop Jan staat afgebeeld tussen zijn eerste en zijn tweede vrouw. Hij zelf stierf in 1377.
Jan I had negen kinderen. Zijn zoon Jan II van Polanen trouwde, voor de tweede maal, in 1384 met Odilia, dochter van Jan van Ober-Salm en Philipote van Valkenberg; hij overleed in 1393.
Door het huwelijk van hun dochter Johanna met Engelbrecht van Nassau in 1403, kwam deze "Heerlijkheid" aan het Huis Nassau en vestigden de eerste Nassau's zich in Breda (1404).
Een monument aan de ingang van het park "Valkenberg" herinnert hieraan. Uit de Bredase Nassau's stamt ons huidige Oranjehuis.

Engelbrecht I overleed in 1443, Johanna in 1445. Zij zijn eveneens begraven in de kerk onder een tombe, die tijdens hun leven reeds werd opgericht. Het praalgraf stelt voor, Engelbrecht en Johanna met hun zoon Jan en diens vrouw Maria van Loon in biddende houding. Sint Joris en een kluizenaar staan afgebeeld naast Engelbrecht, de heilige Johannes en een kardinaal naast Graaf Jan.

*

De gegevens zijn geput uit: "De Bonte Historie van Breda", samengesteld door A. van Eck, 1946, uitgegeven door de Gemeente Breda. Druk: N.V. v/h Broese & Peereboom, Breda.

Verder wil ik U gaarne verwijzen naar het artikel: "De Historische verzameling van de Koninklijke Militaire Academie", voorkomende in ons orgaan van april 1968, 3e jaargang, nr. 1, van de heer H.J. Wolf.

Deze Gotische kerk is al zeer oud en werd gebouwd op de plaats waar reeds een kerk stond. Het moet omstreeks 1410 zijn geweest dat met de bouw werd aangevangen, de juiste datum is niet bekend; wel weet men dat deze bouw ongeveer 150 jaar vergde. Het binnenste gedeelte met de zijbeuken en het koor werd gebouwd van ± 1410 tot 1468, van 1468 tot 1513 kwam de toren tot stand, de zijkapellen werden gebouwd van 1500 tot 1526 en daarna de kapellen rond de omgang van de toren.
Het werd ± 1550 voordat de gehele bouw gereed was. De voltooiing van de kerk is mede te danken aan de grote bloei die de stad van 1400 tot 1550 doormaakte. De hoogte van de toren met het kruis is 97,70 meter, het plafond van het schip is 22 meter boven de vloer, de breedte van het schip 29 meter, de grootste lengte binnen 77 meter, de grootste breedte 37 meter.
Door de beeldenstorm van 22 augustus 1566 werd het inwendige van de kerk geheel vernield. Op 11 mei 1694 sloeg de bliksem in de houten torenspits, hetgeen al vaker was voorgekomen zonder ernstige gevolgen, maar deze keer brandde de spits geheel af.
Spoedig daarna werd echter met de bouw van een nieuwe spits begonnen, hierbij kreeg de toren ook een nieuw uurwerk (1695) en in 1723 een nieuw klokkenspel, dat nog in 1928 werd uitgebreid.
In 1943 werden echter de meeste klokken door de Duitsers gestolen.
De gehele restauratie van de kerk duurde van 1904 tot nu toe; het is mij niet bekend of deze al geheel is voltooid.

Deze zoon Jan van Engelbrecht en Johanna, stond in hoog aanzien aan het Bourgondische hof van Philips de Goede en Karel de Stoute. Hij werd opgevolgd in 1475 door zijn zoon Engelbrecht II (1451 - 1504). Deze strijdlustige ridder streed op 14-jarige leeftijd reeds in de slag van Monthléry aan Karel de Stoute's zijde tegen de Koning van Frankrijk.
Later was hij ook bemiddelaar voor het huwelijk tussen de dochter van Karel de Stoute met Maximiliaan. Keizer Maximiliaan en zijn zoon Philips de Schone logeerden ook meerdere malen op het Kasteel van Breda.

Engelbrecht II, bijgenaamd de Roemrijke, werd eveneens in de kerk op de Markt begraven, bij het stoffelijk overschot van Engelbrecht I. Zijn neef, Hendrik van Nassau, liet later een praalgraf voor hem oprichten. Dit werd vervaardigd door Thomas de Bologna. Eveneens liggen hier begraven: Hendrik van Nassau zelf en Anna van Buren, die overleed in 1558, zij was de eerste vrouw van Willem de Zwijger; hun dochtertje Maria (1556 - 1616) en Willem's neef René van Châlon (1519 - 1544). Voorts is er ook nog een praalgraf van een onbekende. Willem de Zwijger zou hier zeker ook begraven zijn, ware het niet dat in 1584 Breda in Spaanse handen was.
Engelbrecht II, die in 1504 kinderloos stierf, werd opgevolgd door zijn broer Johan V (1455 - 1516). Hij huwde in 1482 Elisabeth, oudste dochter van Hendrik IV en Anna Gravin van Katzenelnbogen. Uit dit huwelijk werden twee zoons en vier dochters geboren. Johan V werd opgevolgd door Hendrik III, Graaf van Nassau-Dillenburg-Katzenelnbogen-

Vianden en Dietz, Baron van Breda, Marktgraaf van Antwerpen (1483 - 1538). Het is deze Hendrik, die Breda tot bloei zou brengen en het uiterlijk gaf van een werkelijke stad.
Van zijn fortuin, hij was meer dan miljonair, gaf hij grote sommen uit voor de wederopbouw van de stad, na de grote brand van 1534. Bij deze brand gingen vrijwel alle huizen, toen nog van hout, verloren. Door deze schenkingen konden de huizen nu in steen worden opgebouwd. Hij liet ook het bekende "Mastbos" aanleggen en bevorderde eveneens de kunst.
In 1531 liet hij de stad opnieuw omwallen. Dit geschiedde niet meer met muren, zoals toen gebruikelijk was, maar met aarden wallen. Door de invoering van artillerie werden muren namelijk gemakkelijk stuk geschoten, terwijl in de aarden wallen de kogels werden gesmoord en de wal zelf intakt bleef. Bovendien waren wallen veel goedkoper, iets wat een Nederlander altijd aanspreekt.

Hendrik van Nassau was driemaal gehuwd en wel in 1503 met Françoise van Savoye, die in 1511 overleed, in 1515 met Claudia van Châlon, die in 1521 overleed en hem een zoon René gaf (geboren op 5 februari 1519) en in 1524 met de Spaanse schone Mencia de Mendoza, 16 jaar oud, die evenals zijn twee eerste vrouwen schatrijk was.
Deze zoon René van Châlon erfde in 1530 van zijn oom Philibert van Châlon het Prinsdom Oranje in Frankrijk en dit werd de grondslag van het Huis Oranje-Nassau, doordat Willem de Zwijger dit Prinsdom weer erfde van zijn neef René, toen deze op 18 juli 1544 sneuvelde bij het beleg van St. Dizier aan de Marne, zonder kinderen na te laten.

In 1536 liet Hendrik een nieuw kasteel bouwen. Het Binnenhof van het huidige kasteel met zijn kolommen en de 36 medaillons tussen de bogen, met afbeeldingen van Griekse en Romeinse veldheren, zijn daar overblijfselen van.
Hendrik overleed in 1538 toen nog maar de helft van zijn nieuwe kasteel gereed was. Doordat zijn zoon René reeds in 1544 overleed en diens' erfgenaam Willem I net elf jaar oud was en bovendien zijn opvoeding te Brussel genoot, is, mede door de Tachtigjarige Oorlog, van de verdere afbouw weinig terecht gekomen.
In 1686 werd het kasteel door toedoen van Willem III belangrijk verbouwd en zo ook in 1826 toen het geschikt werd gemaakt voor Militaire Academie.

Wij zagen dus, dat Willem de Zwijger het kasteel van zijn neef René van Châlon in 1544 erfde. Hij kwam er echter pas in 1551 wonen. Zijn eerste vrouw, Anna van Buren, heeft gedurende haar korte huwelijk (1551 - 1558) steeds op het kasteel gewoond.
Toen Prins Willem het raadzaam achtte om naar het buitenland uit te wijken (1567) kwam het kasteel onder Spaans beheer. Alva bezocht Breda persoonlijk in juli 1568 en verbleef hier toen 2 dagen.

Door de vrede van Gent in 1596, kwam er tijdelijk een eind aan de strijd, maar het duurde nog tot oktober 1577 voor de Spaanse troepen de stad verlieten, het Staatse Leger onder van Hohenlo bezit van de stad kon nemen en Prins Willem I weer in zijn nu gehavende kasteel kon trekken.
De vreugde was echter maar van korte duur, want reeds op 26 juni 1581 kwam door het verraad van Charles de Gavre, Heer van Tressin, die enige soldaten had omgekocht, het kasteel weer in Spaanse handen, maar hiermede echter nog niet de stad.
Onder leiding van Burgemeester Godevaert Montens ontstond er een felle strijd tussen de gewapende burgers en de Spanjaarden onder Claude de Berlaimont, Heer van Haultepenne.
Zelfs geestelijken en vrouwen namen deel aan de strijd. Van buiten kon er echter geen hulp komen, zodat men zich na zeven uren gewonnen moest geven. Wat zich daarna in de stad afspeelde, kan men zich voorstellen. Bijna 600 burgers, waaronder ook vrouwen en kinderen,werden bij de plunderingen vermoord.

In 1590, na de verovering van Breda door de verrassing met het turfschip, kwam tot 1624 het kasteel en daarmede de stad weer in Oranje's handen.
De geschiedenis van de verovering van Breda door middel van het turfschip zal ik U een andere maal uitvoerig vertellen. Eén ding moet ik U nu reeds verklappen, het schip kwam, zoals iedereen denkt, niet door het z.g. Spanjaardsgat, het oudste overblijfsel van de omwalling van Breda. Deze doorgang werd eerst in 1610 gebouwd, vóór die tijd was er meer noordelijk een sluis en dit was toen de enige verbinding met de gracht om het kasteel. Door deze sluis moet dus het turfschip gekomen zijn.

Na terugkeer in 1609 van Philips Willem, de oudste zoon van Willem de Zwijger, die in 1568 door de Spanjaarden op de Hogeschool in Leuven waar hij studeerde, gevangen werd genomen en als gijzelaar naar Spanje werd ontvoerd, werd door zijn zorg het kasteel vorstelijk ingericht. Hij woonde er met zijn vrouw Eleonora van Bourbon (1587 - 1619). Ook werd toen een betere waterafvoer verkregen, o.a. door de bouw van het Spanjaardsgat.
Het tegenwoordige stadspark "het Valkenberg" werd door zijn zorg verfraaid en eveneens deed hij veel voor de stad en haar bewoners, die door de Tachtigjarige Oorlog veel hadden geleden. Hij overleed 20 februari 1618.

Zijn erfgenaam was zijn halfbroer Prins Maurits, die graag in Breda verbleef om er uit te rusten van zijn vele veldtochten. Hij woonde echter als Stadhouder in Den Haag.
Na Maurits, die in 1625 kinderloos overleed, ging het bezit over naar Frederik Hendrik, die er met zijn vrouw Amalia van Solms graag verbleef en eveneens veel belangstelling had voor de stad en haar bewoners. Van 1625, het jaar van de verovering van Breda door Spinola tot 1637, bleef het in Spaanse handen, toen werd het nl. na een kort beleg door Frederik Hendrik weer terug veroverd.

Spinola begon zijn beleg op 27 augustus 1624. Zijn doel was de stad uit te hongeren, hetgeen uiteindelijk gelukte. Breda heeft het elf maanden uitgehouden, mede door de bezielende leiding van haar militaire Gouverneur Justinus van Nassau (overleden in 1631), een natuurlijke zoon van Willem I en het Vlaamse meisje Eva Elincx, na het overlijden van Willem's eerste vrouw.
Soldaten, die tijdens het beleg door honger gedreven naar de vijand overliepen werden aldaar in het gezicht van de stad opgehangen. Spinola redeneerde: hoe meer mensen er in de stad waren. hoe minder er te eten was, bovendien hoopte hij op een oproer, deze bleef echter uit.
Maurits ondernam wel pogingen om de stad te ontzetten, doch deze mislukten. Nadat op 23 april 1625 Maurits was overleden, deed Frederik Hendrik eveneens een poging tot ontzet. Bij Terheijden leed dit leger echter een nederlaag.
Uiteindelijk moest de stad zich wel overgeven toen alle levensmiddelen, zelfs honden, op waren. Alle voorwaarden van de overwonnenen werden ingewilligd, de stad werd niet geplunderd en er werd geen boete opgelegd. Op 4 juni 1625 verlieten de troepen de stad. Spinola bewees toen alle eer aan de moedige verdedigers.

In 1637 verscheen Frederik Hendrik op 21 juli voor de stad, deze moest zich toen na een dappere verdediging al op 6 oktober overgeven. Spinola deed elf maanden over de verovering, Frederik Hendrik elf weken.

Een tijdelijke bewoner van het kasteel is Karel II geweest, Koning van Engeland, die uit zijn land was gevlucht toen zijn vader Karel I in 1649 werd onthoofd. De zuster van Karel II, Maria Stuart I, was gehuwd met Willem II, de zoon van Frederik Hendrik. Hij verbleef er echter maar kort, van 14 april tot 23 mei 1660.
Daarna kwam eerst in november 1668 Willem III zijn officiële intrede doen te Breda. Hij was de laatste, die zich veel om zijn goederen aldaar bekommerde. Even eerder, op 31 juli 1667, werd in het kasteel de "Vrede van Breda" getekend, die een einde maakte aan de Tweede Oorlog met Engeland van 1665 tot 1667.
Dit Vredesverdrag werd aldaar op 24 augustus geratificeerd.
Willem III was ook de laatste, die aan het kasteel heeft doen bouwen en die de vestingwerken liet verbeteren.
In 1686 werd op zijn last een vleugel van het kasteel afgebroken, een restant nog van de burcht van Jan van Polanen. Alleen een hoektoren bleef gespaard. In 1695 voltooide Willem de bouw van het kasteel, dat door Hendrik van Nassau, zoals we zagen, was begonnen in 1536.
Willem III overleed in 1702 op 4 maart, tengevolge van een val van zijn geliefd paard "Sorrel". Op het kasteelplein staat zijn standbeeld.

Tijdens de Franse overheersing werd het kasteel gebruikt als kazerne en als hospitaal.
Bij de verbouwing in 1826, met het doel het geschikt te maken voor

Militaire Academie, verdwenen de laatste restanten van de oorspronkelijke bouw vrijwel geheel. De toren met de daaraan verbonden vleugel van de burcht van Jan van Polanen werd gesloopt, de gracht om het kasteel gedempt en de toegangsbrug afgebroken.

Op 24 november 1828 werd het gebouw door Z.K.H. Prins Frederik (1797 - 1881) plechtig in gebruik gesteld.
Het was ook Breda, waar in 1831 het Hoofdkwartier van het Mobiele Leger onder Prins Frederik (tweede zoon van Koning Willem I) was gevestigd en wel in het perceel Catharinastraat 93.
Hier werd door Z.K.H. met zijn Chef van de Generale Staf, Luitenant-Generaal J.D.V. Baron de Constant Rebecque, de Tiendaagse Veldtocht voorbereid.
De veldtocht begon aldaar op 2 augustus 1831 onder bevel van Prins Willem van Oranje (1792 - 1849).

x x x x x

DE VESTINGSTAD BRIELLE

door W.F.K. Engelbrecht

In het komende voorjaar zal Brielle, in de wandeling Den Briel genaamd, op de alom bekende datum 1 april de herinnering aan de inname van de stad door de Watergeuzen in 1572 wat uitgebreider vieren dan in andere jaren, omdat het nu het vierde eeuwfeest betreft.
En het is prettig te ervaren, dat hierbij ook aan het vestingbouwkundige karakter van de stad de nodige aandacht is besteed, gezien de plannen tot restauratie van de wallen en poorten, die thans tot uitvoering zullen komen. Met het oog hierop, volgt hier een kort overzicht van het ontstaan en de groei van Brielle als vestingstad.

x x x x x

Rondom een kasteel nabij de plaats, waar het riviertje "de Goote" in de Maas uitmondde, verrees een nederzetting, die reeds in 1257 onder de naam "Den Briele" bekend moet zijn geweest. Deze gemeenschap kreeg in 1280 van graaf Floris V het privilege van tolvrijheid, daarna nog van Aelbrecht van Voorne het recht tot het oprichten van vuurbakens ten behoeve van de scheepvaart, maar eerst in 1306 en later in 1330 zodanige privileges van zijn Heer Gerard van Voorne, dat van stadsrechten kan worden gesproken.
In 1338, toen Dirk van Voorne vergunning verleende tot het "vesten" van de stad, begon de geschiedenis van de vesting. In het begin slechts eenvoudige wallen en grachten, waarvan de oudste zal hebben gelegen op de plaats van de huidige Maarlandse haven. Nog geen ommuring voorlopig, want er was een geschil tussen de stad en de landlieden van Voorne, dat eerst in 1423 is bijgelegd. Dat ging - U raadt het al - over de kosten. Wel waren er reeds waltorens en poorten.

Tijdens de Jonker Fransen-Oorlog in 1488 en de Gelderse Oorlogen in 1511 en 1517, gaat men zich intensiever met de versterking bezig houden. De Maarlandse haven ligt nu binnen de vesting achter het noord-front. Het noordoost-front loopt langs een aan het einde van de 14e eeuw gegraven haven met spuikom. Hier ontbreekt een ommuring.
Langs het overige deel van de stadsomtrek zijn nu muren aanwezig met daarin de "Noordpoort", de "Lange Poort", de "Piermanse Poort" en de "Zuidpoort". Aan de oostzijde bovendien nog twee kleinere uitgangen, waarvan één de oudste "Kaaipoort" is.
Van de in 1572 door de Watergeuzen gerammeide "Noordpoort", zijn de fundamenten in 1922 blootgelegd. Zij zijn te vinden in het huidige "Noordbolwerk".

Spoedig na de inname in 1572 treedt een nieuwe fase in. Voor de "Noordpoort" wordt een bastionachtig buitenwerk aangelegd en in de daaropvolgende jaren worden twee schansen of forten aangelegd ter beveiliging van de mond van de buitenhaven; aan de westzijde de schans "Kleiburg" met drie bastions en aan de oostzijde de schans "Nieuweroord" met 1 bastion.

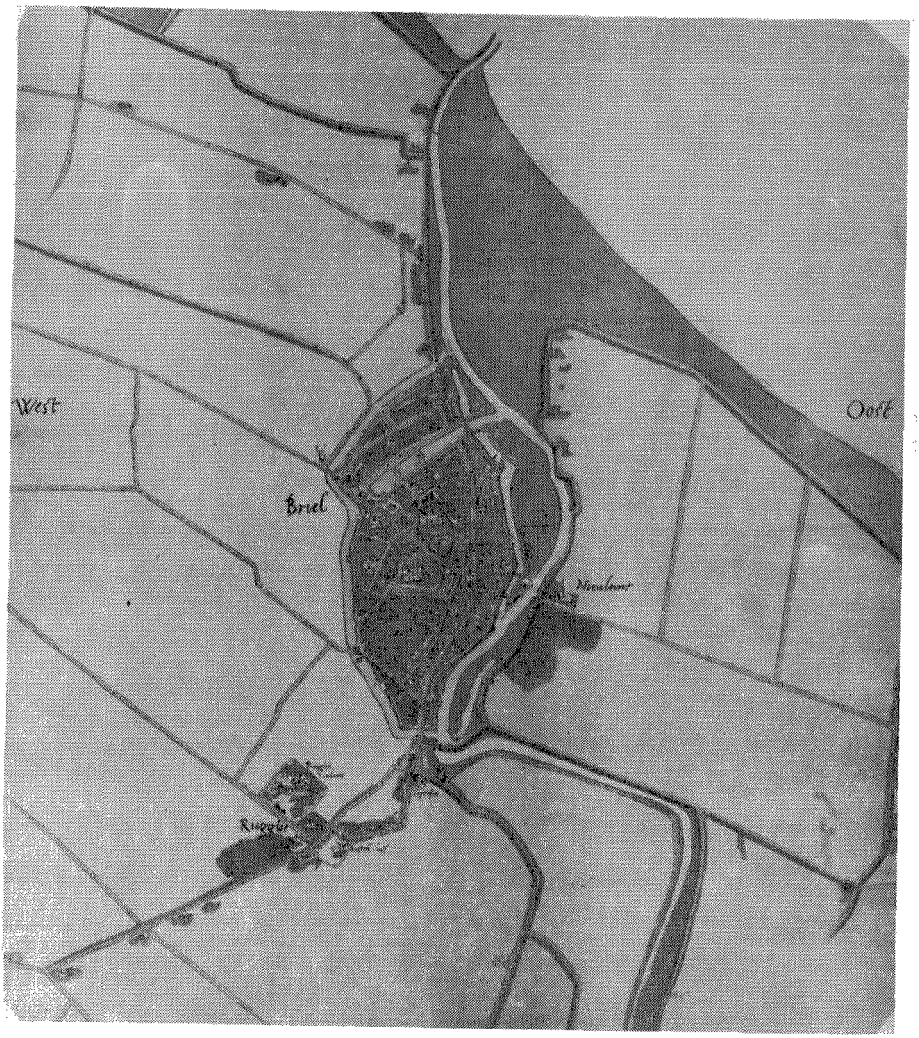

Uit: Jacob van Deventer
Repr. Nijhoff-Fruin nr. 13

Het Brielle van de Watergeuzen

Nog meer werken worden aangelegd, maar van 1585 tot 1616 geraakt Den Briel als pand in de handen van de Engelsen. Toen waren de Nederlanden er afkerig van de pandsteden Brielle, Vlissingen en Rammekens sterker te maken en willen ook niet dat de Engelsen dat doen.
In de pandperiode wordt de stad naar het oosten uitgelegd, waarbij de oude oostelijke gracht als binnenhaven wordt ingericht. De stad krijgt een nieuw oost-front, aangepast aan de situatie ter plaatse.
Een nieuwe "Kaaipoort" wordt ten oosten van de oude gebouwd. Omdat de bestaande buitenhaven geleidelijk is verzand, besluit men in 1607 tot de aanleg van een nieuwe meer naar het oosten gerichte haven. Na 1911 worden de schansen "Kleiburg" en "Nieuweroord" niet meer onderhouden.

In 1618, dus kort na de pandperiode komt de ingenieur Commersteyn met een plan van de vesting met twee voorstellen tot verbetering. Het ene omvat een tracé met acht en het andere een tracé met negen bastions, beide evenwel zonder ravelijnen.
De zuidelijke uitloper van de vesting zou daarbij worden afgesneden, maar over opruiming van het af te snijden gedeelte wordt niet gerept.
In het tijdvak 1618 - 1649 gaat men tot gedeeltelijke verbetering van de vesting over en wel volgens het "acht-bastions-plan".
Twee bolwerken, het "Bleykersbolwerk" en het "Oranjebolwerk" worden weliswaar voltooid, maar de verdere uitvoering werd steeds maar uitgesteld. Ten tijde van de Eerste Engelse Oorlog verkeert de vesting in een deplorabele toestand, welke bijna een halve eeuw zo zal blijven.
Na 1649 is voor de "Lange Poort" nog een ravelijn aangelegd. Eerst in 1698 denkt men weer serieus over het nog te verbeteren gedeelte van de vesting, nl. het zuidelijke gedeelte tussen het "Bleykers-" en "Oranjebolwerk", waarin twee nieuwe bolwerken en twee beren waren gepland.
Voorts nog een ravelijn voor de courtine "Galgebolwerk-Kruithuisbolwerk".
Men is kennelijk overgeschakeld op het"negen-bastions-plan".

In die tijd brengt Menno van Coehoorn een bezoek aan Brielle, omdat zijn mening is gevraagd over het al dan niet handhaven als buitenwerk van het af te snijden zuidelijke gedeelte. Besloten wordt om de af te snijden werken op te ruimen.
In 1702 beginnen de werkzaamheden aan de definitieve verbetering en hierbij komen nog drie ravelijnen tot stand, zodat er dan vijf in totaal zijn. Het riviervak "Noord-" of "Kijkpaalbolwerk" tot het "Kruithuis-" of "Vlieguitbolwerk" wordt voorzien van een enveloppe.
Het is opmerkelijk, dat men hier bij de vormgeving van de bastions c.a. vasthoudt aan het "Oud-Nederlandse" stelsel, terwijl te zelfder tijd in Bergen op Zoom en reeds eerder in Hellevoetsluis volgens het "Nieuw-Nederlandse" stelsel vestingwerken worden aangelegd.

Ook de poorten worden vernieuwd; de "Lange Poort" in 1704, geheel nieuw is de "Waterpoort" (1705) aan de Nieuwe Haven, ter vervanging van een uit 1625 stammende poort.
Door de verandering aan het zuid-front verdwijnen de bestaande "Zuidpoort" en de restanten van de "Piermanse Poort". In de plaats hiervan komt in de nieuwe wal een nieuwe "Zuidpoort" (1705). In 1709 wordt een nieuwe "Kaaipoort" gebouwd; die is de derde.

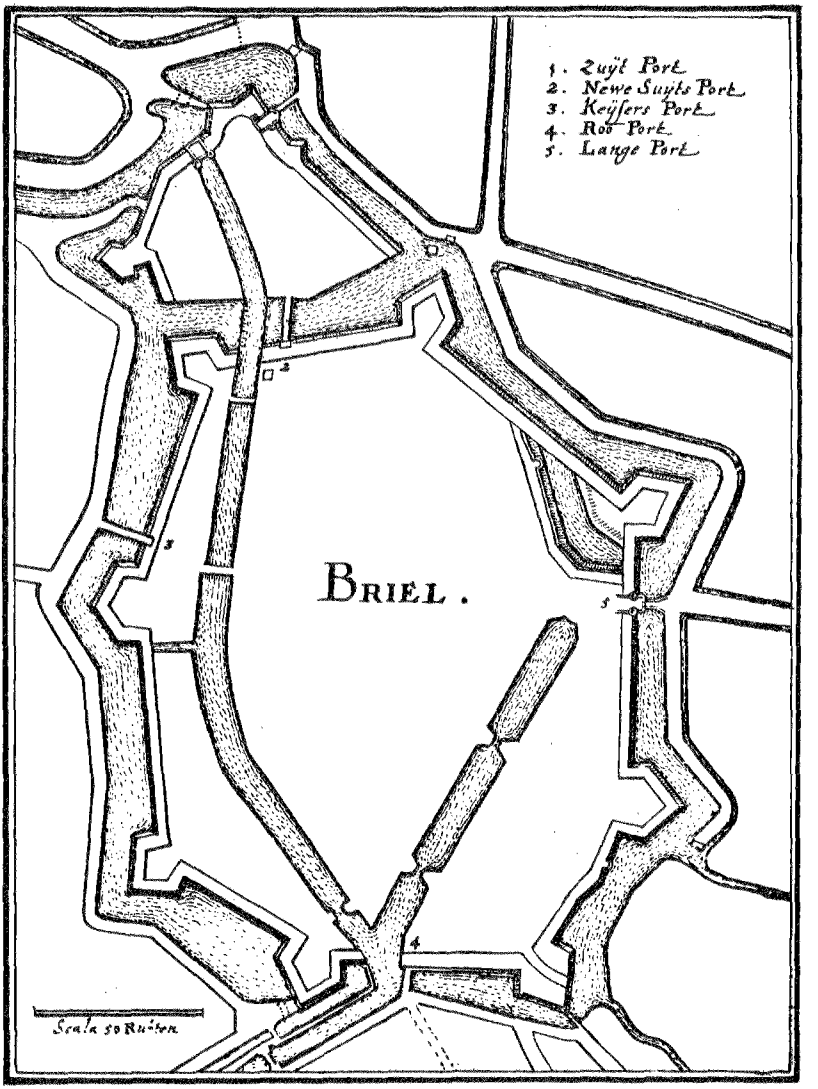

Uit: Stedenboek van Blaeu

1654

"Kaaipoort" nr. 2 wordt nu sortie.
In 1780/'81 wordt de vesting in staat van verdediging gebracht. Daarbij krijgt het ravelijn bij de "Waterpoort" gebogen flanken. Een kustbatterij wordt geprojekteerd op het "Oude Hoofd", maar niet uitgevoerd. Wel komt er later een kleine kustbatterij in de buurt van dit punt, te weten bij het "Oosterlandse sluisje" (batterij nr. 12).

In de 19e eeuw vinden nog enkele wijzigingen plaats, zoals het grotendeels slopen van de bekledingsmuren van de wallen van het rivierfront, de aanleg van de "Havenbatterij", later verbeterd en voorzien van een bomvrij wachthuis, ingericht voor twee kanonnen van 24 cm (ijzer) en de bouw van een schuilplaats, een remise of een munitiemagazijn in enige bastions.

Hoewel de vesting nog lang als zodanig geklassificeerd is gebleven, de oostelijke helft met havenbatterij en batterij nr. 12 tot 1926 en de westelijke helft tot 1952, heeft de "amoveringsziekte" ook hier, maar gelukkig op bescheiden schaal, geheerst.
Omtrent de eeuwwisseling maken de "Waterpoort" en de "Zuidpoort" plaats voor open doorgangen. Bij de "Zuidpoort" komt een dam in de gracht (Pieter v.d. Wallendam) met brug en het ravelijn wordt onherkenbaar veranderd. Ook terzijde van het "Galgebolwerk", ter plaatse van de vroegere "Kaaipoort" nr. 2, komt een open doorgang in de wal, eveneens met dam en brug. Het ravelijn voor "Kaaipoort" nr. 3 wordt afgegraven en bouwplaats voor woningen.
Gelukkig, dat men het hierbij heeft gelaten, want er is veel schoons gespaard gebleven, hetgeen door de op handen zijnde restauratie nog beter tot zijn recht zal komen.

Moge Den Briel tot in lengte van dagen met haar oude gebouwen en haar machtige vestinggordel voor het nageslacht behouden blijven.

x x x x x

Lijst van de huidige bolwerken (bastions), poorten, ravelijnen en beren, beginnend bij de "Waterpoort" en binnenkomend, naar rechts gaande:
- *"Kijkpaal-" of "Noordbolwerk" (bastion nr. 9) met beer.*
  Hierin de restanten van de "Noordpoort".
- *"Lijnbaanbolwerk" (bastion nr. 8).*
- *"Lange Poort", waarvoor een ravelijn.*
- *"Oranje-" of "Vrijheidsbolwerk" (bastion nr. 7).*
- *"Hollebolwerk" (bastion nr. 6).*
- *"Westerbolwerk" met beer.*
- *"Zuidpoort" (open doorgang), waarvoor voormalig ravelijn.*
- *"Bleykersbolwerk" (bastion nr. 4) met beer.*
- *Ravelijn.*
- *Doorgang door de wal ter plaatse van "Kaaipoort" nr. 2.*
- *"Galgebolwerk" of "Revolutiebolwerk" (bastion nr. 3).*
- *"Kaaipoort", waarvoor ravelijn (bebouwd).*
- *"Kruithuis-" of "Vlieguitbolwerk"(bastion nr.2)met kruitmagazijn en beer.*
- *"Molen-" of "Zwartewaalsbolwerk" (bastion nr.1).*
- *Beer tussen gracht en buitenwater.*

Voor een uitvoerige dokumentatie moge worden verwezen naar de Atlas van historische vestingwerken in Nederland, deel IV: "De provinciën Zuidholland en Zeeland" (1e aflev.), uitgegeven door en uitsluitend verkrijgbaar bij de stichting "Menno van Coehoorn".

Verklaring van enige vestingbouwkundige termen:

Bolwerk of bastion - *uitbouw, meestal vijfhoekig, van de vestingwal met het doel het terrein voor de wal beter te kunnen bestrijken.*

Courtine - *walgedeelte tussen twee bastions.*

Ravelijn - *werk, gelegen in de gracht voor een courtine om deze in front te kunnen beschermen.*

Beer - *stenen dam in de vestinggracht, om bijvoorbeeld zout en zoet water gescheiden te kunnen houden. Om te voorkomen, dat deze dam een welkome toegang voor de vijand zal zijn, wordt de bovenkant in de vorm van een zogenaamde "ezelsrug" gemetseld. Om het nog moeilijker te maken, plaatst men op deze "ezelsrug" een gemetselde of hardstenen zuil, die "monnik" wordt genoemd.*

x x x x x

TSAHAL - HET LEGER VAN ISRAEL

door J.G. Brouwer, Majoor der Fuseliers

De Hebreeuwse naam van het leger van Israël, Tsahal vindt zijn oorsprong in de initialen van Tseva Hagana le Israeel ofwel Defense Army of Israel.
Het staat hoog in aanzien bij het volk en wordt beschouwd als het bastion van hun veiligheid. De kaart van Israël en zijn nabuurlanden is een bijna dagelijks verschijnend beeld op onze TV-toestellen.

Wanneer men het woord Midden-Oosten leest of uitspreekt, denkt men tevens aan een kruitvat met een brandende lont. Jaarlijks zien wij op de "Vierdaagse" te Nijmegen een deputatie van de Israëlische Strijdkrachten. Als deelnemers(sters) oogsten zij door hun bruisende vitaliteit en onvermoeid vrolijk gezang veel bijval.
Met het schrijven van dit artikel wordt gepoogd een beeld te geven van deze strijdkrachten in het algemeen en in het bijzonder op het gebied van de rangonderscheidingstekenen en emblemen.

De Israëlische Strijdkrachten bestaan uit land-, lucht- en zeestrijdkrachten. Deze strijdkrachten zijn enerzijds uitgerust met de modernste wapens, maar hebben anderzijds nog verouderd materiaal, waarmee zij eveneens zeer bekwaam weten te werken.
Er is een ervaren officierscorps, waarvan velen gradueerden aan Europese en Amerikaanse militaire academies. De veteranen van dit corps vochten in de Tweede Wereldoorlog mee aan geällieerde zijde in de Joodse Brigade.
De strijdkrachten beschikken over een Hogere Krijgsschool en militaire academies. De kern van de verdedigingsstrijdkrachten wordt gevormd door beroepspersoneel, voornamelijk officieren, hogere beroepsonderofficieren en een groot aantal vrijwilligers. De reservisten en zij die in de grensnederzettingen dienen zijn de andere elementen van het verdedigingssysteem.

Alle mannen dienen bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd gedurende drie jaar. Daarna zijn zij reserveplichtig tot hun vijfenvijftigste jaar. Ongehuwde vrouwen worden opgeroepen om twintig maanden dienst te doen. Tot hun vierendertigste jaar zijn zij reserveplichtig. De vrouwen-eenheden zijn georganiseerd in het vrouwencorps "Chen Cheel Nashiem". In het Hebreeuws betekent "Chen" ook bevalligheid.
Israëls beperkte "mankracht" - in verhouding tot het enorme mensenpotentieel waaruit de vijandige landen kunnen putten - maakt dat men alle beschikbare reserves benut.
De vrouwen zijn tewerkgesteld in de bureau's, hospitalen en bij de verbindingsdienst. In de afgelopen oorlogen hebben zij ook hun waarde bewezen op het gevechtsveld. De reservisten worden bij territoriale eenheden ingedeeld en het mobilisatiesysteem stelt hen in staat in een zeer korte tijd hun oorlogsbestemmingen te volgen. Het mobilisatiesysteem van Israël wordt als uitstekend gekenmerkt.

Jonge mensen, die de wens te kennen geven in agrarische grensnederzettingen te willen werken, dienen in de NAHAL-eenheden. NAHAL is de afkorting van "No'ar Halutsi Lochem" of wel "Strijdende Pioniers Jeugd".
Na een intensieve militaire training te hebben doorgemaakt richt iedere groep zijn grensnederzetting op. Deze dienst kan men "alternatieve dienstplicht" noemen.

De strijdkrachten hebben een eigen wapenindustrie ontwikkeld. Er zijn op dit gebied bovendien research-, ontwikkelings- en kontroleafdelingen. Deze militaire industrie heeft in de laatste jaren grote ontwikkelingen doorgemaakt. Verschillende ontdekkingen zijn gepatenteerd. Vele emigranten, voormalige experts op het gebied van wapenfabrikage in Europa, zijn in deze industrie opgenomen.
Er is zelfs een wapenexport. Komt het woord "Uzi" niet bekend voor?
De Welzijnszorg, "Hava'ad Lema'an Hahayal", is een organisatie welke wordt gedreven door burgervrijwilligers. Deze organisatie voorziet de militairen van restaurants, clubs e.d.
De "Gadna'a", afkorting van "Gedudei No'ar Jeugdorganisatie" is een op vrijwillige basis geschoeide para-militaire organisatie. Hierin zijn leerlingen van middelbare en andere voortgezette schooloplei-dingen opgenomen. De leiding en supervisie berust bij het Ministerie van Opvoeding.
In het Reali College te Haifa zijn studenten ondergebracht, die de wens te kennen hebben gegeven om te worden geplaatst op een der militaire academies, na voltooiing van hun schoolstudie.
Dit instituut heeft als motto het gezegde uit de profetie van Isaia: *"In rust en in vertrouwen zal je kracht zijn".*

Als bijzonderheid kan nog worden vermeld, dat de Strijdkrachten een eigen radio-omroep hebben, genaamd: "Galei Tsahal" (vertaling: "Golven van de Strijdkrachten").

Afdeling Algemene Dienst. Cheel Kelalie.
Waarin - Generale Staf
- Militaire Administratie
Cheel - Afdeling
Het blad geeft weer een vijgeblad.

Afdeling Wapen der Infanterie. Cheel Règliem.
Het zwaard en de olijftak zijn tevens het symbool van de Landstrijdkrachten.
Règèl- voet- voetvolk.

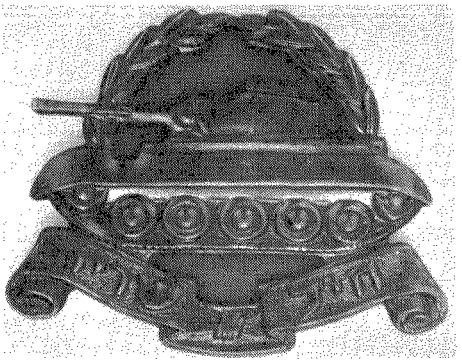

Afdeling Wapen der Cavalerie. Cheel Sjérion.
Chariots - strijdwagens.

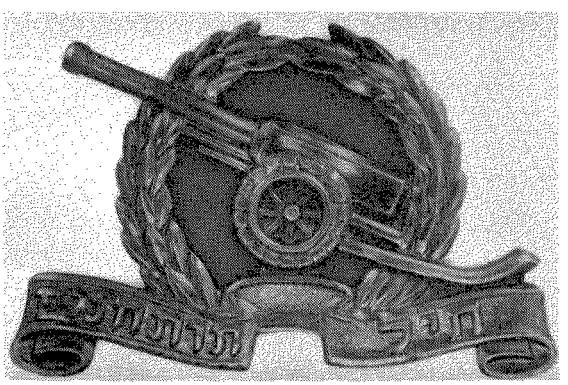

Afdeling Wapen der Artillerie. Cheel Totchaniem.
Tot chan - Kanonnier.

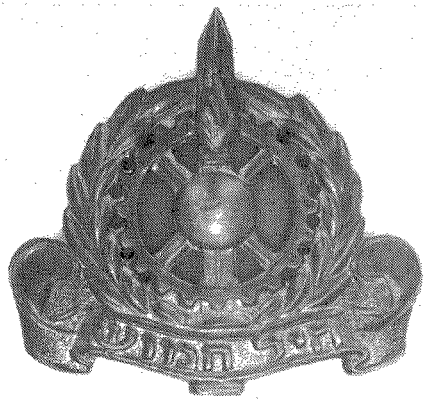

Afdeling Technische Dienst. Cheel Chiemoesh.
Tandrad - Technisch symbool.

Afdeling der Verbindingen. Cheel Kèsjèr.
In het embleem o.a. herkenbaar de bliksemschichten.

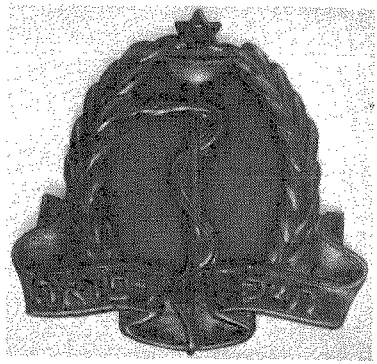

Afdeling Geneeskundige Dienst. Cheel Refoeah.
Rofé - Dokter. (niet te verwarren met rovee, wat geweer betekent)

Afdeling Inlichtingen. Cheel Modéiem.
Gevechtsinlichtingen.
Modéiem - Informaties.

Afdeling Wapen der Genie. Cheel handasah.
Mahandès - Ingenieur (o.m. verantwoordelijk voor de bouw van kazernes, kampen en de aanleg van vliegvelden)

Afdeling der Intendance. Cheel haspakah.
Haspakah - bevoorrading (vroeger met paard en wagen)

Petembleem. Cheel Avix.
(aviation)

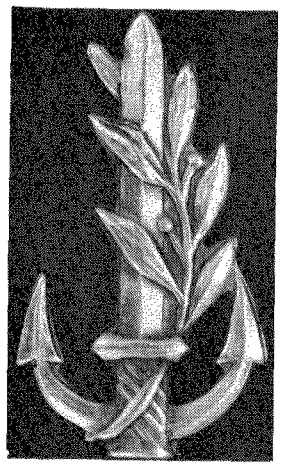

Petembleem van de Marine.

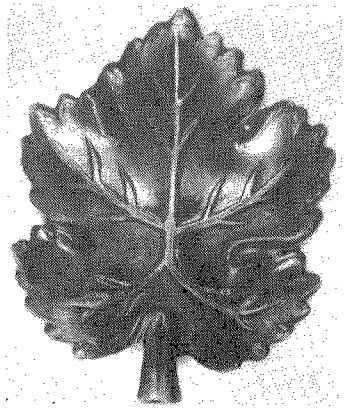

Rangonderscheidingsteken van majoor.
Het rangonderscheidingsteken stelt een vijgeblad voor.

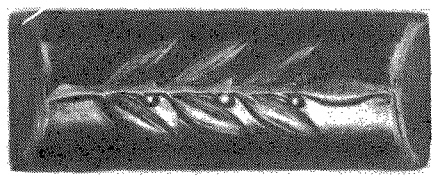

Rangonderscheidingsteken van luitenant.
De gestyleerde tak stelt een olijftak voor.

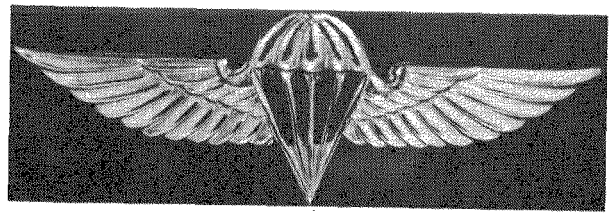

Cheel San Chaniem.
Korps Parachutisten.
San Chan - Parachutist.

Parachutistenborstembleem.
Indien voorzien van een blauw achtergrondje, behoort de drager tot de Para-Brigade. Een groen achtergrondje betekent dat de drager para-commando is. Het achtergrondje steekt enige millimeters buiten de omtrek van het embleem uit.

Embleem van de Landstrijdkrachten van Israël.
Metaal, zilverkleurig, gedragen door officieren op de open kraag van de shirt.

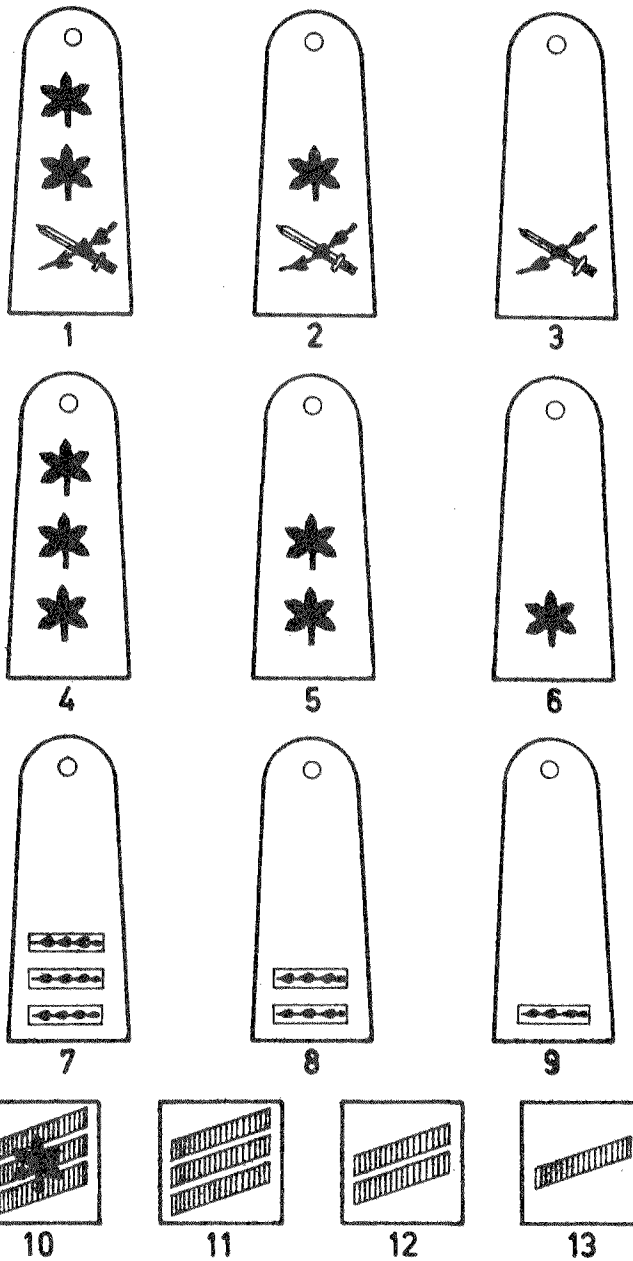
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

RANGEN EN RANGONDERSCHEIDINGSTEKENEN

De Bevelhebber der Strijdkrachten wordt genoemd: "Ramatkal", afkorting van "Rosh Maté Kelali".

De rangen zijn:

1	Rav-Aluf	- Luitenant-Generaal	
2	Aluf	- Generaal-Majoor	
3	Tat-Aluf	- Brigade-Generaal	
4	Aluf-Mishné	- Kolonel	
5	Segan-Aluf	- Luitenant-Kolonel	
6	Rav-Sèrèn	- Majoor	
7	Sèrèn	- Kapitein	*
8	Sègèn	- Luitenant	
9	Sègèn-Mishné	- Tweede Luitenant	
10	Rav-Samal	- Sergeant-Majoor	
11	Samal	- Sergeant	
12	Rav-Turai	- Korporaal	
13	Turai-Rishon	- Soldaat 1e klas	
14	Turai	- Soldaat	

* *Zie bijgevoegde tekening*

De afbeeldingen van de rangonderscheidingstekenen van de opperofficieren, genummerd 1 t/m 3, vertonen op de schouderbedekkingen bij de schouderinzetnaad een embleem.
Dit embleem stelt een zwaard voor met kruislings er overheen een olijftak.
Alle rangonderscheidingstekenen, genummerd 1 t/m 9, zijn op de schouderbedekkingen bevestigd.
De rangonderscheidingstekenen, genummerd 10 t/m 13, zijn op de onderarm van de uniformjas bevestigd, in een stoffen uitvoering.

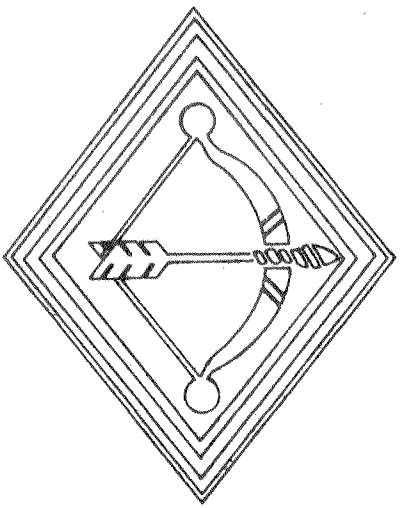

Mouwembleem van de GADNA'A.
Pijl op gespannen pees van historische boog.

"OP REIS MET DE SPECIAL PARTY"

een uitgave welke binnenkort verschijnt

Van ons geacht medelid Generaal-Majoor P. Scholten, Ridder M.W.O., zal binnenkort onder bovenstaande titel bij N.V. Uitgevers Maatschappij Sijthoff te Leiden een boek verschijnen, waarin de krijgsgevangenschap van een vijftigtal Amerikaanse, Britse en Nederlandse officieren wordt beschreven.
Daar zowel de Gouverneur-Generaal Jhr Mr A.W.L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer, als de Legercommandant, Luitenant-Generaal H. ter Poorten en de Chef van de Generale Staf, Generaal-Majoor R. Bakkers tot deze "party" behoorden en de schrijver van hun nog nimmer gepubliceerde verslagen gebruik mocht maken, is het boek nog belangrijker geworden, dan het reeds was als ooggetuigeverslag van een zwerftocht, die eindigde in de Gobi-woestijn.
Geen wonder, dat de Indische afdeling van het Rijksinstituut voor Oorlogsdokumentatie de verschijning van dit boek van belangrijke historische waarde acht en Z.K.H. de Prins der Nederlanden bereid was een voorwoord te schrijven.
Juist nu de betrekkingen tussen Nederland en Indonesië zich normaliseren, is het goed dat een vergeten deel van onze gezamenlijke geschiedenis op een deskundige wijze wordt belicht.

Het rijk geïllustreerde boek (350 bladzijden, formaat 13 x 20 cm) kan worden besteld door overschrijving van *f* 18,-- op postgiro nr. 1 4 9 7 of AMRO-Bank, rekening nr. 451 085 809, beide ten name van A.W. Sijthoff te Leiden en onder vermelding van de titel.

CORRESPONDENTEN DER STUDIE-AFDELINGEN

(1) de studie-afdeling "KRIJGSGESCHIEDENIS, KORPSGESCHIEDENIS K.L.",o.l.v.
E.W. van Popta, Columbusstraat 260, 's- Gravenhage

(3) de studie-afdeling "UNIFORMKUNDE", o.l.v.
Dr. F.G. de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden

(4) de studie-afdeling "RIDDERORDEN EN ONDERSCHEIDINGEN", o.l.v.
J.C. Burger, Verhagen Metmanstraat 100, Rijswijk (ZH)

(5) de studie-afdeling "MILITAIRE EMBLEMEN", o.l.v.
de heren B.C. Cats en C. van Ekeris, Tesselschadel. 147, 's- Gravenhage

(6) de studie-afdeling "WAPENS EN MUNITIE", o.l.v.
J. Lenselink, P. Kohlerstraat 10, Rijswijk (ZH)

(7) de studie-afdeling "MILITAIRE MUZIEK", o.l.v.
Mr. R.A. Schimmel, Voorschoterlaan 608, Rotterdam

(11) de studie-afdeling "TWEEDE WERELDOORLOG", o.l.v.
J.H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden

(12) de studie-afdeling "MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN", o.l.v.
A.J. Weekenstroo, Burg. Caan van Necklaan 340, Leidschendam

(16) de studie-afdeling "MILITAIRE GENEALOGIE", o.l.v.
Ir. Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 59, Haarlem

(17) de studie-afdeling "MILITAIRE FOLKLORE", o.l.v
L. Verhoeff, Gevers Deynoetweg 50, Scheveningen

(19) de studie-afdeling "KONINKLIJKE LUCHTMACHT", o.l.v.
P.C. Boer, Durendaaldreef 8, Oisterwijk (NBr.)

(20) de studie-afdeling "KNIL", o.l.v.
W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN STUDIE-AFDELINGEN VOOR ZIJN OPGERICHT:

(2) "Tradities en ceremonieel"
(8) "Vestingbouw, kasteelkunde, militaire gebouwen"
(9) "Koninklijke Marine(geschiedenis,scheepsbouw,varende Marine)"
(10) "Napoleontica"
(13) "Vaandels"
(14) "Eerste Wereldoorlog"
(18) "Militaire motorvoertuigen, tanks"
(21) "Militaire bibliografie, tijdschriften"

* *De tussen haakjes geplaatste nrs. zijn indicaties t.b.v. de ledenlijst.*

14996